

Akvaplan-niva AS

Research and consultancy
within environment and aquaculture
Org.no: NO 937 375 158 MVA
www.akvaplan.niva.no
Norway – Iceland – France – Russia – Spain

Eastern Norway office (return address)

Idrettsveien 6
N-1400 Ski
Phone: +47 64 85 07 00
Fax: +47 77 75 03 01
E-post: sense@akvaplan.niva.no

Author: Geir Morten Skeie
Direct: +47 91 37 22 52
E-mail: gms@akvaplan.niva.no

Notat

Til: Miljødirektoratet
Kopi:
Dato: 17.03.15, rev. 18.05.15
Vår ref: GMS180515/1

Re: Vurdering av datagrunnlag for høyest miljøprioriterte lokaliteter

- ☐ For your information
 - ☐ Please comment
 - ☐ Please reply within:
-

Bakgrunn

Akvaplan-niva gjennomførte i 2012-2013 et prosjekt for Statoil, med målsetning om å etablere et nytt og oppdatert datasett på høyest miljøprioriterte lokaliteter. Arbeidet konkluderte med at informasjonen i Naturbase i stor grad inneholdt de lokalitetene som enten var av høy sårbarhet og regional eller høyere verneverdi/interesse, samt de som var av moderat sårbarhet og med nasjonal verneverdi/interesse, dvs. med prioritet A eller B i henhold til Miljødirektoratets (den gang SFTs) prioriteringsmodell. I dette arbeidet var det en dialog med Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) om utdragskriterier og tilgjengeliggjøring.

En videreføring av arbeidet ble satt i gang av VNG Norge AS i 2015, for å sikre at selskapet hadde et best mulig beslutningsgrunnlag i forbindelse med planlagte boringer på Haltenbanken. Et møte mellom Akvaplan-niva og Miljødirektoratet ble avholdt 04.03.15, med et todelt tema: a) Datatekniske muligheter og begrensninger for utdrag fra Naturbasen, og b) En gjennomgang av de foreslåtte utdragskriteriene for de høyest prioriterte lokalitetene. I dette møtet ble datatekniske muligheter avklart, og tilgang til data beskrevet. Det ble avtalt at Akvaplan-niva skulle gjøre utdragene slik foreslått, vise hva resultatene av utdraget ble for et kjent geografisk område, samt diskutere og for egen del konkludere hvorvidt relevante områder ble inkludert. Dette kunne deretter danne grunnlag for en vurdering.

Foreliggende notat er utarbeidet for å følge opp det som ble avtalt i møtet.

MOB prioriteringsmodell

Modell for prioritering av miljøressurser ved akutte oljeutslipp langs kysten (Veileder 1765/2000, SFT, 2000) beskriver som tittelen tilsier en prioritering av ressurser i tilfelle akutt oljeforurensning. Etter at veilederen ble utgitt er kriteriene foreslått komplettert med vernede kulturminner (Spikkerud et al, 2008), samt med operasjonelle muligheter og begrensninger (Spikkerud & Skeie, 2010).

Modellen baserer seg på at ikke erstattbare og naturlig forekommende ressurser har en høyere prioritet for beskyttelse enn de som er erstattbare og ikke naturlig forekommende (eksempelvis lakseoppdrett). Derfra er det sårbarhet overfor oljeforurensning samt verneverdi/interesse som avgjør prioriteten. I vurderingene foretatt i veilederen er det kun enkelte sjøfugl, oter, isbjørn og kystsel i kasteperioden som er vurdert som å ha høyeste sårbarhetsverdier, og det vil derved kun være områder med disse ressursene og nasjonal/internasjonale verneverdi som kan oppnå høyeste MOB Prioritet (A).

Det bør bemerkes at det i de senere år har kommet fram betydelige mengder informasjon om sårbarhet av andre marine pattedyr, havstrand og gruntvannsområder som tilsier at disse gruppene sårbarhet bør oppjusteres.

Tilnærming

Kartdata og databaseopplysninger ble lastet direkte ned fra nettsiden til Naturbase, og ble deretter gjenstand for GIS Intersect analyser for å avgrense datasettet til de områdene som grenset mot sjø. Deretter ble utdrag foretatt i henhold til de samme kriteriene som benyttet i 2013, gjennomgått også på møtet 04.03.15. Resultatfilene fra denne prosessen var:

- Naturvernområder
- Områder foreslått vernet
- Naturtyper Verdi A
- Naturtyper Verdi B
- Statlig sikrede friluftsområder

I tillegg ble datasett på kystnære gyteområder lastet ned fra Fiskeridirektoratets nettsider, og Havforskningsinstituttets registreringer av kystnære korallforekomster inkludert via WMS.

Disse datasettene ble deretter sammenlignet med datasett for rutinegenererte MOB data prioritet A og B fra 2009, hentet fra sist oppdaterte utgave av MRDB (2010).

Resultater og diskusjon

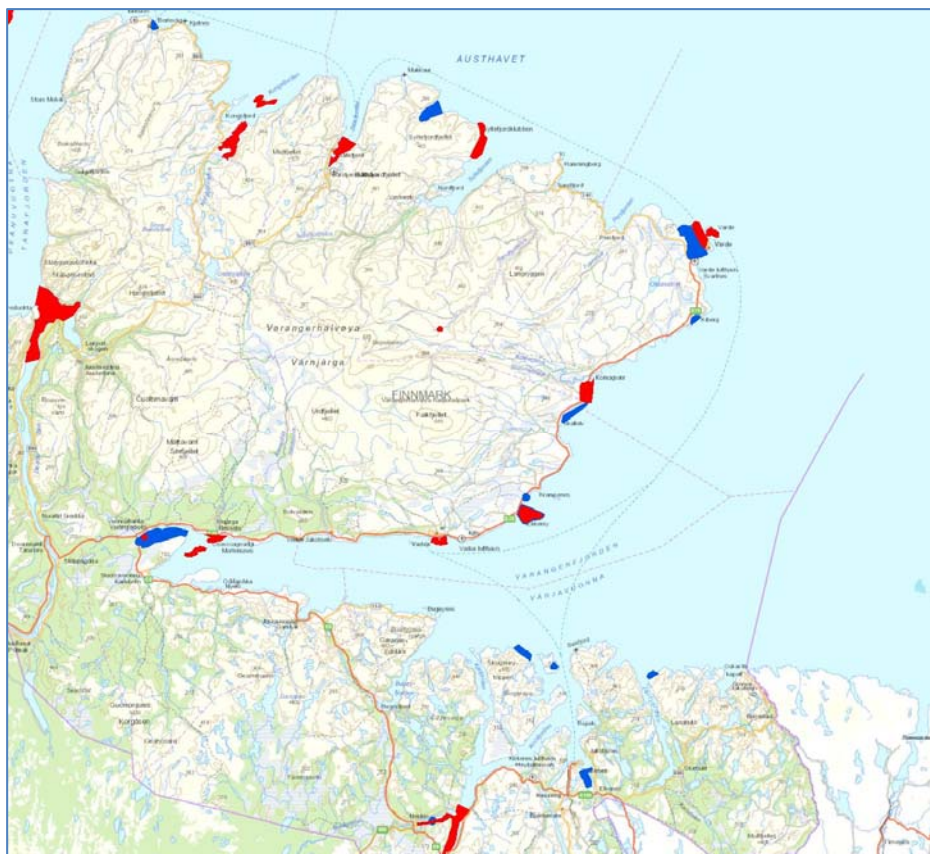
I møtet 04.03.15 ble Varangerhalvøya nominert som et område for sammenligning. Da dette er et område som pr. dato er lite kartlagt med hensyn til forekomst av marine naturtyper valgte vi i tillegg å ta for oss området rundt Vega på Nordlandskysten.

Varangerfjorden

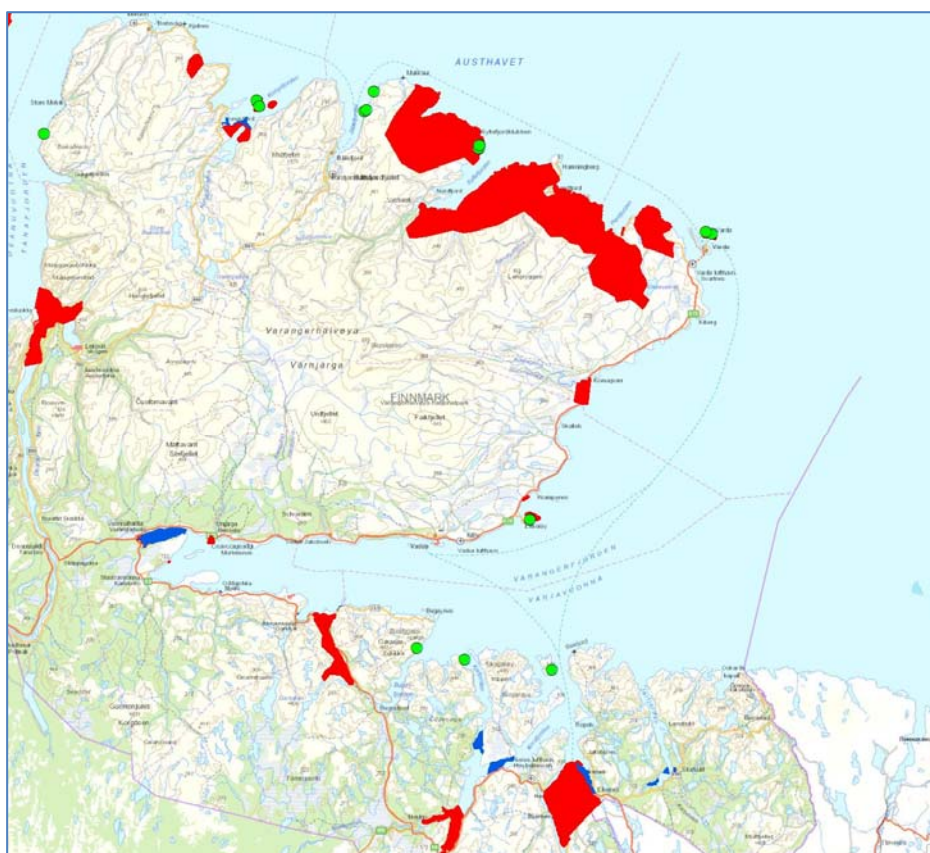
En kartmessig presentasjon av 2009-data for området er vist i [Figur 1](#) og [Figur 2](#). Som det fremgår er det i stor grad sammenfallende angivelser. Avgrensningen av områdene i 2015-datasettene er imidlertid mer detaljert og nøyaktig. For dette området er det foretatt en systematisk gjennomgang av de områdene som ikke sammenfaller. Dette er foretatt ut fra en målsetning om at det ved en eventuell hendelse skal fokuseres på de høyest prioriterte lokalitetene som kan påvirkes, og utdaterte/feilaktige datasett vil kunne føre til at det blir en gal prioritering.

Resultatene fra gjennomgangen er vist i [Tabell 1](#). Lokaliteter som ikke inngår i Naturbase eller marine naturtyper er i all hovedsak basert på gamle kilder (1992), og er sjøfugllokaliteter. To av disse er angitt å ha prioritet A, som ut fra underliggende informasjon må være en feilklassifisering. De øvrige av disse lokalitetene vil kunne ha en regional betydning, dette avgjøres imidlertid best når neste versjon av SEAPOPOP-databasen blir tilgjengelig, da denne også vil inneholde overvintringslokaliteter. For øvrig sees av tabellen at det i 2015 inngår flere lokaliteter av høyeste prioritet.

I Figur 1 har vi også markert større sjøfuglkolonier, hentet fra SEAPOPs database. Dette er lokaliteter som etter vår mening vil komplettere utdragene fra Naturbase, for lokaliteter som ikke allerede er vernet.

Figur 1. Datasett MOB A & B 2009. MOB A i rødt, MOB B i blått.

Figur 2. Datasett Naturbase & SEAPOP 2015. MOB A i rødt, MOB B i blått, større sjøfuglkolonier fra SEAPOP i grønt.

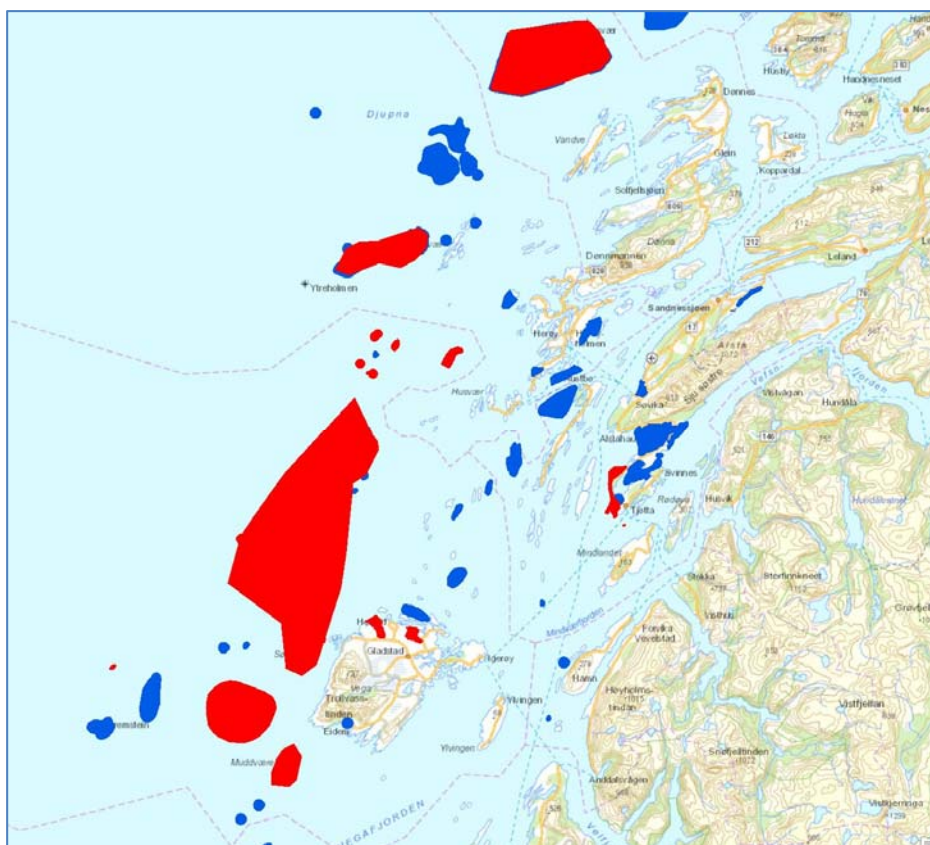
Tabell 1. Lokalteter med avvik mellom 2009 og 2015-data.

Område	MOB A 2009	MOB B 2009	NB 2015	Kommentar
Berlevåg havn		X		1992 hovedkilde, SF
Båtsfjord havn	X			1992 hovedkilde, SF
Vardø havn og Skagen		X		1992 hovedkilde, SF
Bussesundet		X		1983 hovedkilde, MP
Kiberg havn		X		1992 hovedkilde, SF
Kobbskeret/Skallelv		X		1992 hovedkilde, MP
Vadsø/Store Vadsøya	X			1988
Skjåholmen	X			1992 hovedkilde
Makkaurhalvøya			X	-
Område v/Persfjorden			X	-
Hamningberg/Syltefjorden			X	-
Sandfjorden			X	-
Storelvosen		X	X	Overlapper
Ekkerøya		X	X	Overlapper
Meskfjorden		X		1992 hovedkilde, MP
Kirkeneshalvøya			X	
Brannsletta			X	
Fugleberget		X		1992 hovedkilde, SF
Jarfjordskjæran		X		1992 hovedkilde, MP SF

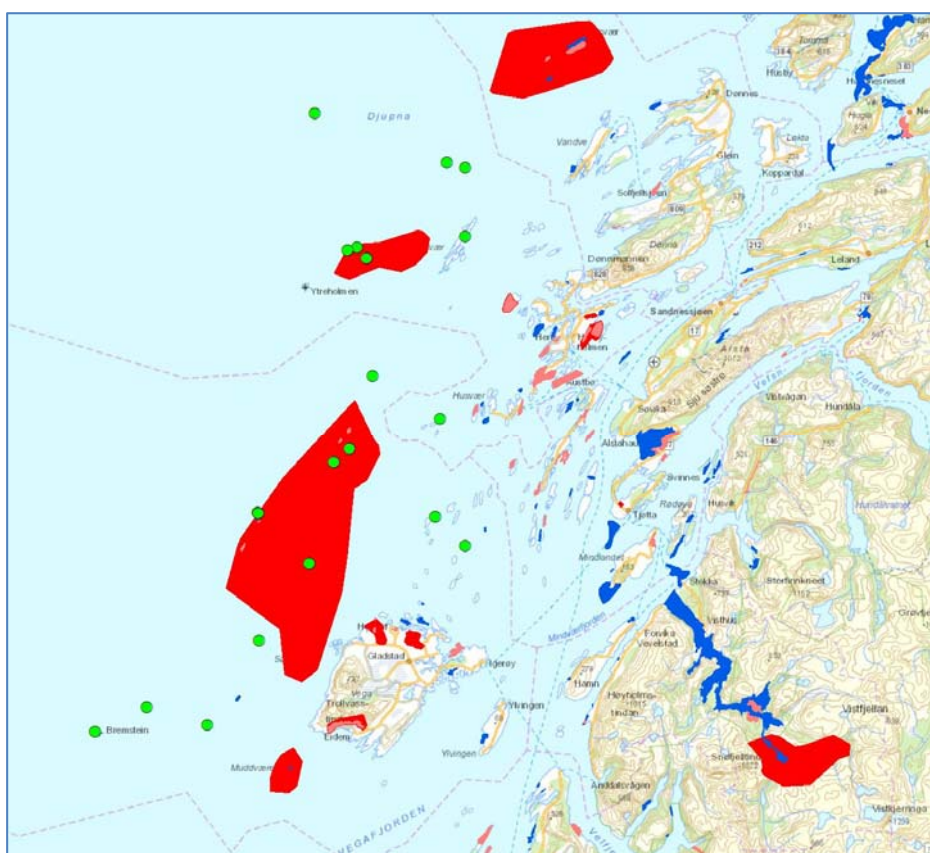
Vega

For dette området vil inkludering av SEAPOP 2015-data dekke de lokalitetene som i 2009 ble angitt som MOB B i ytre kystsonen. De største forskjellene er a) et relativt stort MOB A 2009-område sørvest av Vega, som ut fra opplysningene er feilaktig klassifisert (Regional verneverdi havstrand), og med fugleobservasjoner fra 1990. I tillegg b) flere avgrensede lokaliteter i Flesanområdet nord for Vega med angivelse av sjøfuglobservasjoner fra 1980. Disse inngår ikke i SEAPOP 2015-datasett på større sjøfuglkolonier.

Utover disse har arbeidet med marine naturtyper ført til betydelig flere og bedre avgrensede lokaliteter i kystsonen.

Figur 3. Datasett MOB A & B 2009. MOB A i rødt, MOB B i blått.

Figur 4. Datasett Naturbase & SEAPOP 2015. MOB A i rødt, MOB B i blått, større sjøfuglkolonier fra SEAPOP i grønt.

Konklusjon

Målsetningen med å etablere et oppdatert datasett på høyest miljøprioriterte lokaliteter er å sikre at planlegging av beredskap mot akutt oljeforurensning, samt beredskap i en innledende fase av en eventuell aksjon, fokuserer på de riktige lokalitetene.

For de to områdene som har vært gjenstand for sammenligning mellom data fra gamle og nye kilder er det et gjennomgående trekk at opplysninger som har ligget til grunn for angivelse av lokaliteter som inngår i 2009-datasettene men ikke i 2015-datasettene er svært gamle, og flere av disse har tilsynelatende en feilaktig prioritetsangivelse. I disse to områdene inngår det også nye områder i 2015 i forhold til 2009.

Vår vurdering er at Naturbase og SEAPOP er betydelig bedre og mer oppdaterte kilder for informasjon enn de kildene som ligger bak 2009-datasettene, og at disse gir det klart beste grunnlaget for prioritering. Når den nye SEAPOP databasen foreligger senere i år vil vi anbefale at det foretas en gjennomgang av denne for å identifisere raste- og overvintringslokaliteter av regional eller nasjonal verdi hvor det ikke er etablert vern, og at disse inkluderes i datasettene.

Mens det er liten tvil om at utdragene av områder med etablert vern har høyeste prioritet kan det diskuteres hvorvidt marine naturtyper på lokalitetsnivå har nasjonal verneverdi. I utgangspunktet vurderes disse til å ha regional verneverdi, dvs. MOB prioritet B.

Vårt forslag til datasett for høyest prioriterte lokaliteter blir derved:

- Naturvernområder med marin tilknytning iht. tidligere beskrevne kriterier (MOB prioritet A)
- Foreslåtte naturvernområder med marin tilknytning iht. tidligere beskrevne kriterier (MOB prioritet A)
- SEAPOP større sjøfuglkolonier og evt. raste- og overvintringsområder av nasjonal verneverdi
- Naturtyper av Verdi A og B (MOB prioritet B)
- SEAPOP raste- og overvintringsområder av regional verneverdi (når tilgjengelig).

I tillegg foreslås følgende temaer å inngå på kartene over miljøprioriterte lokaliteter:

- Kystnære gyteområder (da dette har betydning for tiltaksvalg)
- Statlig sikrede friluftsområder
- Kystnære korallforekomster (da dette har betydning for tiltaksvalg)

Ved en eventuell forurensningshendelse vil dette informasjonsgrunnlaget benyttes i en første fase, og deretter avløses og erstattes av resultater fra direkte observasjoner samt nylig tilgjengelig informasjon fra feltstudier etc. Det vil da være naturlig at det er en dialog med Fylkesmannen og med NINA, NP og HI om tilstand og status for de enkelte lokaliteter ved det tidspunktet hendelsen skjer.

Vedlegg – Sluttbearbeiding og tilrettelegging

Kystnære gyteområder

I datasettet over kystnære gyteområder er start og slutt av gyteperiode for inntil 5 fiskearter angitt. Denne informasjonen ga ikke en optimal oversikt over gyting i de enkelt av årets måneder. Av den grunn ble det lagt til 12 felt i egenskapstabellen, et for hver måned. Basert på informasjon om de enkelte arter og start og slutt av deres respektive gytetider ble verdi «X» tildelt i de måneder gytings var angitt i det enkelte område.

For en del registreringer var art angitt, men ikke start og slutt av gytetid. For disse områdene ble gytetid angitt på grunnlag av hva som var angitt for arten i andre områder, som følger:

- Torsk: Februar, Mars, April, Mai
- Sild: Februar, Mars, April
- Hyse: Februar, Mars, April

Naturtyper

Det ble valgt å gjøre et utdrag av naturtyper med marin tilknytning, med fokus på naturtyper som kan skades direkte av akutt oljeforurensning. Andre naturtyper, som i større grad er en problemstilling ved adkomst til stranden fra landsiden, ble utelatt fra datasettet. Dette inkluderer følgende verdier fra felt «naturtypeb»:

- Artsrik veikant
- Beiteskog
- Bekkekløft og bergvegg
- Bjørkeskog med høgstauder
- Fossesprøytsone
- Gammel barskog
- Gammel boreal lauvskog
- Gammel fattig edellauvskog
- Gammel furuskog
- Grotte/gruve
- Gråor-heggeskog
- Hagemark
- Høstingsskog
- Intakte lavlandsmyrer
- Kalkbarskog
- Kalkrike enger
- Kalkrike områder i fjellet
- Kalkskog
- Kalkskog med boreale lauvtrær
- Kantkratt
- Kroksjøer, flomdammer og meandrerende elveparti
- Kystfuruskog
- Kystgranskog
- Kystlynghei
- Naturbeitemark
- Naturlig fisketomme innsjøer og tjern
- Parklandskap
- Regnskog
- Rik barskog
- Rik blandingsskog i lavlandet
- Rik edellauvskog
- Rik kulturlandskapssjø
- Rik sump- og kildeskog
- Rikmyr
- Skrotemark
- Sløttemark
- Stor elveør

- Store gamle trær
- Sørvendte berg og rasmarker
- Tresatt kulturmark
- Ultrabasisk og tungmetallrik mark i lavlandet
- Viktig bekkedrag
- Åpen grunnlendt kalkmark
- Åpen kalkmark

Naturvernområder

Med samme begrunnelse som under «Naturtyper» ble registreringer med følgende verdier i feltet «Verneplanb» utelukket:

- Myr
- Edelløvskog
- Skogvern